

den gereformeerden in den wortel aantasten. We noemen slechts enkele punten, waarin principieel de gereformeerde lijn verlaten wordt, of (en) de eene auteur den ander vierkant tegensprekt. Ondermeer zijn het deze: de verhouding van het Oude en Nieuwe Testament, het profetisch gezag van den Christus, de autoriteit der Schrift, de kwestie van evolutie (godsdienstige evolutie, waarin dan Israël een zekere plaats inneemt onder andere volkeren, zonder daarvan van Godswege onderscheiden te zijn met een wezenlijke onderscheiding), de kwestie, nog eens, van evolutie tegenover revelatie. En zoo voort.

Omdat het hoe langer hoe duidelijker wordt, dat de ethische opvatting — zie maar de geschiedenis — langs wetten van immanente noodzakelijkheid de vrijzinnige voorbereidt, en van deze alleen door een (op haar standpunt onwetenschappelijk) conservatisme nog eenigszins terugschrikt, daarom zal deze reeks, hoezeer er ook een massa voor theologen mooi materiaal in verwerkt is, toch een schakel vormen in dat sinds enkele tientallen jaren verder invetend proces, dat den bijbel als boek der bijzondere Godsopenbaring (zonder geschreven of gedachte aanhalingsteekens) uit ons volksleven wegneemt.

Dit oordeel zal me door sommigen worden kwalijk genomen.

Maar ik geloof toch in zijn juistheid.

En dit wegnemen van de autoriteit der Schrift kan door betuigingen van eerbied voor het „primitieve godsbesef“ der oude schrijvers wel worden gemaskeerd (onbewust, nog eens), maar niet van karakter worden veranderd.

Een typisch voorbeeld levert de „uitleg“ van den „tekst“ over het stilstaan van de zon (Jozua). Men proeft aan alles, dat de „uitleg“ van iemand komt, die niet gelooft aan de objectiviteit van dit wonder. Toch spreekt hij met grooten eerbied over het groote geloof van den ouden verteller, die vol verwondering schreef, dat „er nooit een dag geweest was, dat Jahwe zoo aan iemands roepen gehoor gaf“. En dan volgt er dit merkwaardige zinnetje: „Hij bezag de wereld anders dan wij, en schreef geheel anders dan wij, armen“. Dit laatste woord, „wij, armen“, is dan de eerbiedsklank. En velen zullen zeggen: hier is toch reverentie voor den bijbel aan het woord. Zeker, zeker. Maar ik proef dat verschil tusschen „ons, armen“ en den mensch van andere structuur, óók, als ik, zooals mij overkomen is, een ooggetuige lang en breed hoor spreken over het leven, de kracht, de geestes-sterkte van b.v. boeddhisten in Japan. Nu, anno 1932. De tijd van Homerus had ook veel boven „ons, armen“ voor. Alleen maar: ik geloof toch, dat het boeddhisme en Homerus „religie“ heidendom is. Ik verneem van dien kant niet een enkel woord over „den weg, de waarheid en het leven“. Ik geloof zelfs, dat de Zeeuwsche boeren, die Toorop typen van „Godsvertouwen“ toonden, veelszins rijker zijn, dan „wij armen“. Maar ik laat ze niet profetiseren. En zoo kan men ook de oude bijbelschrijvers met oprechten eerbied inlassen bij de primitieven, die zoo veel dichter (krachtens hun „religie“) bij „het“, „mysterie“ leefden, dan wij, „armen“, maar — daarover gaat het niet voor een gereformeerde, die nog gelooft aan openbaring. Hem kan de „religiositeit“ van den primitieven mensch niet helpen, geen zier. Hij zoekt ze ook niet, in den bijbel, wel te verstaan. Hem kan hun leven bij het „mysterie“ niet helpen. Hem kan zelfs de hypothese zelf over den „primitieven“ mensch geen surrogaat zijn voor het oude openbaringsgeloof; want die primitieve mensch is tenslotte maar een uitvinding van het evolutionisme. Hij wil God hooren, niet de vroomheid van oude auteurs. Hij wil het „mysterie“, dat „van de eeuwen af verborgen was, maar nu openbaar is“, ontsloten vinden. Hij wil het Oude Testament, dat Christus aanvaard heeft, niet verliezen, en zoo zich boven Hem stellen, dien hij met al zijn accommodatie (in calvijnischen zin!) ziet als Heer en God. En als dan het verhaal van Jozua, over de stilstaande zon, in „Tekst en Uitleg“, vergeleken wordt met een vers van Rilke:

Und Gott ging hin, erschrocken wie ein Knecht,
und hielt die Sonne, bis ihm seine Hände
weh taten, ob dem schlachtenden Geschlecht,
nur weil da einer wollte, dass sie stände... —

dan vinden wij dit citaat, naar inhoud en plaatsing, wel een bewijs, dat twee fijne geesten elkaar ontmoeten (Rilke, en de uitlegger van den bijbeltekst), maar dan wordt ons ook helder, dat zij slechts verbonden kunnen zijn door een zoeken naar „uitingen van religiositeit“, die wij nu juist heelmaal niet zoeken in den bijbel. Rilke, de dichter van het „Stundenbuch“ is ons trouwens geen christen-dichter. Hij kan ook de heilige boeken der boeddhisten, en van allen, aldus veraesthetiseren.

...

Tegenover de innerlijke verdeeldheid nu van deze serie „Tekst en Uitleg“ (als SERIE) staat nu het rustige bouwwerk der gereformeerde „Korte Verklaring“. Hier wordt uitgegaan van een aan alle medewerkers eigen en vertrouwd openbaringsbegrip. Althans, een enkele uitzondering daargelaten;

want eerlijkheid gebiedt, te erkennen, dat er hier en daar ook een opvatting aan het woord komt, die zich m.i. niet vereenigen laat met de grondgedachten, waarvan de reeks in haar geheel uit wil gaan. Als er niet rondom gas-blazers op het slagveld waren, zou ik hier ronduit zeggen, waar ik op doel; nu ik zeker kan zijn van misbruik van mijn woorden, laat ik het na. Genoeg zij, te verzekeren, dat de uittalingen, die ik bedoel, sporadisch zijn, en door het standpunt, dat de schrijver ervan overigens blijkt in te nemen, worden veroordeeld. Ze zijn dus als inconsequenties te zien.

We staan dus voor het nuchtere feit, dat de gereformeerde theologen in staat gebleken zijn, nieuw werk te leveren, dat de ontwikkeling van den tijd toont gevolgd te hebben, en dat uit één gedachte gegeven is.

Zoo gezien, is het gereformeerde werk, in zijn architectonische en monumentale eenheid, een teken van gezonde ontwikkelingskracht.

Moesten wij deel tegenover deel stellen in de eene reeks en de andere, dan zou een vergelijking niet mogelijk zijn. Want de grootere capaciteit van een bepaald auteur kan in de uitlegging van eenzelfde bijbelboek soms aan deze, soms aan de andere zijde van de scheidslijn liggen. Maar wij bedoelden slechts de reeksen te vergelijken; en dan kan ieder constateeren, dat de ethische theologie niet in staat gebleken is, een concept uit eigen beginsel op te bouwen, en uit te werken; en dat de samenwerking tusschen ethischen en niet-ethischen tot resultaat gehad heeft, dat de ethische (vrijzinnige straks) opvatting in duizende gevallen (van kleinere opmerkingen vooral) is ingedrongen in de woningen van velen, die met de beste samenwerkings-bedoelingen met de ethischen hebben meegewerkt, maar nu tegenover hun eigen geesteskring dikwijls verlegen zullen staan met de reeks als reeks in de hand. Terwijl daartegenover de gereformeerde theologie, door een gelukkige samenwerking van gelijk-gezinden getoond heeft, levensvatbaar te zijn, te kunnen ontwikkelen, en daarom een werk te kunnen scheppen, dat uit wetenschappelijk oogpunt als reeks interessant is, en voor het Schriftgeloof goeden dienst wil doen.

Als ons volk nu maar leest.

K. S.

De Berkhoff's repliek.

De Berkhoff komt terug op wat ik hier schreef over de opvatting van Zahn. Hij verzuipt te doen, wat m.i. zijn plicht geweest was, n.l. mee te delen, dat mijn geschrift over de Openbaring van Johannes en het sociale leven verschenen was, nog vóórdat Zahn's kommentaar was verschenen (daarmee was zijn verwijt als zinloos gekenschetst). Hij deelt voorts mee, dat het verslag niet door hem aangevuld is, maar ontkent niet, dat het onder zijn (mede)verantwoordelijkheid is gegeven; het bevat trouwens citaten, die letterlijk van hem zijn.

Tenslotte: de Berkhoff beroept zich nu op nooit-gedrukte uittalingen van hem, waaruit zou blijken, dat hij wel begrepen had, dat Zahn ongereformeerde opvattingen had. Maar dáár heb ik geen moment aan getwijfeld. Het geschil liep hierover: of de Berkhoff begrepen had, dat de opvatting van Zahn, door wat in haar essentieel en methodisch-beheerschend is, zijn chiliastie omverwerpt. En dáárover spreekt de Berkhoff niet. Slechts herhaalt hij, blij te zijn met Zahn's letterlijke opvatting.

Nu heb ik aangetoond, dat Zahn a) de duizend jaar symbolisch opvat (het getal); b) slechts aan één opstanding gelooft, die dan opstanding van het lichaam zou wezen; c) weigert te erkennen, dat de duizend jaar een aparte periode zijn, die als geheel twee eigen grenslijnen heeft; Zahn laat die periode immers samenvallen met wat in andere gedeelten der Openbaringen beschreven wordt.

Als de Berkhoff nu hierna „blij“ is, dan blijft slechts over te constateeren, dat hij zich verheugt, over wat zijn opvatting in den wortel aantast. Als deze exegese van Zahn hem „blijdschap“ geeft, dan kan de mijne het ook; ik ga uit van dezelfde grondgedachten, al valt dan ook de beslissing in onderdeelen anders uit. En heel het door de Berkhoff zoo „scherp“ beschuldigde „theologenleger“ doet desgelijks.

K. S.

OPVOEDING EN LONDERWUS

Een actueel belang.

Wanneer ik met te schrijven in deze rubriek mij op vreemd erf begeef is het, om met een enkel kort woord een actueel belang te bepleiten. Ik bedoel het belang van de vele jongeren uit onze gezinnen, die dit jaar hun studie aan een der Openbare Universiteiten gaan beginnen. De colleges zijn in deze week weer aangevangen en daarom is de zaak actueel; de meesten van hen, die niet als forens in het ouderlijk huis konden blijven wonen, zijn al naar de stad van hun nieuw burgerschap vertrokken. En daar zijn ze het stu-

dentenleven met zijn vele perspectieven begonnen. De vraag — en dat is het actuele belang dat ik bedoel — is nu, hoe ze dat studentenleven begonnen zijn.

In de christelijke pers heeft de Unie van Gereformeerde Studenten aan Openbare Universiteiten, de Societas Studiorum Reformatorum, bij afkorting S.S.R. genoemd, gedurende de laatste weken telkens op haar bestaan gewezen. Verschillende artikelen zijn geplaatst, waarin men omtrent S.S.R. werd ingelicht (ik herinner aan de stukken van Dr W. G. Harrenstein, J. van Andel, Dr C. J. Honig) en adressen zijn opgegeven, waar een nieuweling(e) zich vervoege kon. Een commissie van oudere jaars-studenten is in iedere Universiteitsstad gevormd, om de jongeren te ontvangen en met alle mogelijke informatie te helpen. De afdelingsbesturen hebben zich met verschillende christelijke gezinnen ter plaatse in verbinding gesteld om voor de Zondagavonden de studenten de gezelligheid van een huiselijken kring te bereiden — men heeft gedaan wat men kon, om degenen, die BEHOOREN onder het vaandel der aloude S.S.R. te bereiken.

Zijn nu werkelijk onze Gereformeerde jongeren bij S.S.R. zich komen melden? Ik sprak er deze week twee, die hier in Amsterdam zich lieten inschrijven en niet de S.S.R.-gemeenschap hadden gezocht. Ze wilden eerst eens rondkijken in de studentenwereld. Tegen dat willen-rondkijken nu meen ik met allen nadruk te moeten waarschuwen, en, als er ouders onder onze lezers mochten zijn, die van al de publicaties omtrent S.S.R. niets hebben opgemerkt, moge ik hen in het belang van hun zoon of dochter op die S.S.R. wijzen.

Rondkijken in de studentenwereld leidt tien tegen één tot aansluiting bij een neutrale vereeniging, een neutrale sportclub of misschien wel een zogenaamde „kroeg“. En daar hooren onze jongeren niet; daar kunnen ze nooit leven in het belijden, dat ze van-huis-uit hebben geleerd, maar wel loopen ze gevaar aan dat belijden ontvrouwen te worden. Rondkijken brengt ook bijna zeker aanraking met studenten — want vrijwel niemand blijft geheel op zichzelf staan in de studentenwereld — die aan de christelijke levenshouding vreemd zijn en de nieuwelingen, die voor elken indruk vatbaar zijn, ontkomen aan de gevolgen van die aanraking niet. Ze zullen ideeën, inzichten, misschien wel gedragingen overnemen, die in strijd zijn met de beginselen, welke hun ouders hoog en heilig houden. Rondkijken eindelijk maakt het straks willen gaan tot S.S.R. vrij zeker tot een fantasie, want aan de vrienden die men gevonden heeft en den kring, waarin men met vriendschap is ontvangen, onttrekt men zich niet gemakkelijk meer.

Ik wil dus waarschuwen tegen het rondkijken en opwekken tot een onmiddellijk aansluiten bij S.S.R., waar, ik zeg het nog eens, de studenten van christelijken huize behooren. Over S.S.R. schrijven, zeggen wat deze vereeniging is en doet, wat ze beteekend heeft in en voor het leven van velen, die thans in allerlei leidende positie werken, behoeft ik nu niet te doen. Dat is in de bovengenoemde artikelen overvloedig en overtuigend gedaan. Ik wil er alléén bij hen, die nog „rondkijken“ en bij hun ouders op aandringen, dat onverwijld de S.S.R.-gemeenschap wordt gezocht (De Ned. Christ. Stud. Vereen., de N.C.S.V., omspannt alleen de religieus-geestelijke zijde van het studentenleven.)

Ten overvloedige geef ik daartoe nog eens de noodige adressen.

Voor Amsterdam: Mej. T. Bergmans, Zuider Amstelstraat 124, Z.

Voor Leiden: J. G. Wegner, Leeuwerikstraat 18, Leiden.

Voor Utrecht: a. Mej. E. M. van der Poel, Burgemeesterpark 1, Driebergen.

b. A. C. van der Spek, Biltstraat 146, Utrecht.

Voor Groningen: A. H. Smit, Noorderstationstraat 78a, Groningen.

Voor Delft: J. G. Buitink, Oranje-Plantage 38, Delft.

Voor Wageningen: a. J. G. Idema, Dorpsstraat 50, Bennekom.

b. J. van Hulsteyn, Rijksweg 46, Wageningen.

Rotterdam: A. J. van Raalte, Claes de Vrieselaan 139, Rotterdam.

C. T.

UIT HET POLITIEKE EN SOCIALE LEVEN

Arbeids-gebed — Arbeidsgelofte.

VI.

Het voorgaande is een verdere uitwerking van hetgeen ik reeds opgemerkt heb in „De Reformatie“ van 10 Juli 1931. Dit artikel bedoelt om meer opzettelijk dan toen kon geschieden, deze zaak nog eens aan de orde te stellen, in de hoop, dat er eens óf een principiële weerlegging óf een

aanvaarder bestrijding de slechts

Met een aangevoerd een geheel. Wat het eigen van gelijk-weerlegging. En ook bu zijn er ge hebben. Ik Christelijke om de „bi do gedach laatsten ti anderen gebleken keltje.

Men hoe eens de be lingen mar king, zich staking ni troosteder ingaan op flic zelf. Wel een v schade ljd

Ik geloof nomen mo dat met een ik boven s ting“. Stal vele geval geacht wor vóór den I schijnt op heiders, is duidelijk g dreigend g wil ik gee noch in de

Ik laat n wel zullen niet moget dan deze zaak, n.l. perking wo king moet

Het ver aan de am aanzien v stuk en va klaren, in staking zie hier geldt caal vergie als geheel dat de stak „economisc vindt zij n heden een meestal is met God, die de stak „economisc lijke illustr spreekwoor vertroebeld gelijk gema dat hijv. n

Men voe in de pri verder del de behande vrijwel on uiteengezet is het de om zich w stakende an en met de ker, men be komen. Wtucht-toepas volharding tucht-toepas mogelijk vo af te laten onze ambts Maar wel de opvatin beter verw strijd. Als fotentaak, die in het bijzonder d ik, dat he kanten, om op te trede over het al in het alg stakingen i nen. En da eerst dan, rust-periode denkt, is h len ons te

ven begonnen.
ele belang dat
studentenleven

Unie van Ge-
Universiteiten,
torum, bij af-
de de laatste
ezen. Verschil-
n men omtrent
aan de stuk-
J. van Andel,
gegeven, waar
kon. Een com-
is in iedere
ongeren te ont-
atie te helpen.
met verschil-
e in verbinding
i kring te be-
men kon, om
atvaandel der
eerde jongeren
sprak er deze
m zich lieten
nschap hadden
nd kijken in
illen-rondkijken
moeten waar-
r onze lezers
caties omtrent
oge ik hen in
op die S. S. R.

leidt tien tegen
le vereeniging,
wel een zoo-
ooren onze
te nooit leven
hebben geleerd,
at belijden on-
ngt ook bijna
want vrijwel
aan in de stu-
stelijke levens-
ngen, die voor
n aan de ge-
zullen ideeën,
en overnemen,
en, welke hun
kijken eindelijk
S. R. vrij zeker
nden die men
arin men met
men zich niet

het rondkijken
aansluiten bij
de studenten
Over S. S. R.
ing is en doet,
het leven van
positie werken,
n de boveng-
vertuigend ge-
lie nog „rond-
ringen, dat on-
wordt gezocht
N. C. S. V., om-
zijde van het

nog eens de
gmans, Zuider
werikstraat 18,
van der Poel
t 146, Utrecht.
lerstationstraat
je-Plantage 38,
na, Dorpsstraat
reg 46, Wage-
aes de Vriese-
C. T.

NIKE
VEN

elofte.

uitwerking van
in „De Refor-
tel bedoelt om
schieden, deze
n, in de hoop
flegging of een

aanvaarden van deze gedachten komt. Zulk een
bestrijding is voor hen, die willen blijven staan bij
de slechts-twee-voorwaarden, plicht.

Met een doodzwijgen van de bezwaren, daartegen
aangevoerd, vorderen wij niet. Dat is m.i. steeds
een geheel verkeerde voorlichtings-tactiek.

Wat hebben b.v. onze jonge menschen eraan om
het eigen betoog ondersteund te zien door citaten
van gelijkgezinden, zonder dat zij een principiële
weerlegging vinden van de bezwaren van anderen?
En ook buiten de wereld van onze jonge menschen
zijn er genoeg, die met deze vraagstukken moeite
hebben. Ik ben één hunner. Het is een plicht der
Christelijke liefde, geen moeite te gering te achten
om de „bezwaarden“, zoals ik, te verlossen van
de gedachte, dat de meeste stakingen van den
laatsten tijd zonde zijn. Dat er naast mij nog vele
anderen zijn, die denken zooals ik, is mij wel
gebleken na mijn bovengenoemd Reformatie-arti-
kelje.

Men hoort en leest, ook in onze kringen, wel
eens de bewering, dat onze predikanten en ouder-
lingen maar beter doen, vooral in tijden van sta-
king, zich met de stakers en het vraagstuk van de
staking niet in te laten. Wel kunnen de gewone
troostredenen geboden worden, maar een feitelijk
ingaan op en zich bemoeien met het stakingscon-
flict zelf, dat mogen de ambtsdragers niet doen.
Wel een waken over de zielen, opdat deze geen
schade lijden.

Ik geloof, dat zoo krachtig mogelijk stelling ge-
nomen moet worden tegen deze opvatting. Ik zeg
dat met een nadrukkelijke verwijzing naar hetgeen
ik boven gezegd heb ten aanzien van de „uitslui-
ting“. Staking, zoowel als uitsluiting, zie ik, in
vele gevallen althans, als zondig. Ik wil dus niet
geacht worden positie te kiezen tegen den arbeider,
voor den patroon. Dat het accent wat veel gelegd
schijnt op de „werkstaking“ als daad van de ar-
beiders, is verklaarbaar; de omstandigheden wijzen
duidelijk genoeg uit, dat de staking het meest-
dreigend gevaar is. Doch in het wezen der zaak
wil ik geen onderscheid maken in de bespreking,
noch in de behandeling van beide.

Ik laat nu maar even rusten hoe de ambtsdragers
wel zullen kunnen „waken... opdat enz.“, als zij
niet mogen spreken over het probleem zelf. Meer
dan deze duisterheid, interesseert mij de hoofd-
zaak, n.l. dat aan de ambtsdragers hier een be-
perking wordt opgelegd. Ik meen, dat die beper-
king moet worden verworpen.

Het verschil tusschen hen, die deze beperking
aan de ambtsdragers willen opleggen, en mij, ten
aanzien van de behandeling van het stakingsvraag-
stuk en van de stakers zelf, is gemakkelijk te ver-
klaren, indien men erop let, hoe sommigen de
staking zien als een ECONOMISCH conflict. Ook
hier geldt nu van tweeën een; of ik moet mij radi-
caal vergissen en mijn gereformeerde opvoeding
als geheel mislukt beschouwen, wanneer ik meen,
dat de staking (en uitsluiting) NOOIT is een zuiver
„economisch“ conflict en dat ook nooit MAG zijn (al
vindt zij menigmaal in „economische“ omstandig-
heden een aanleiding) en voorts dat zij tegenwoordig
meestal is rebellië tegen God en dus een conflict
met God, of zij vergissen zich in den grondslag,
die de staking zoo beperkt zien, dat er een slechts
„economisch“ conflict overblijft. Hier is een koste-
lijke illustratie gegeven van de waarheid van het
spreekwoord „L'adjectif tue“. Het vraagstuk wordt
vertoebeld en een vruchtbare bespreking onmo-
gelijk gemaakt, gedood, door de inlassing van
dat bijv. naamwoord: „economisch“.

Men voelt, dat, waar een zoo diepgaand verschil
in de principiële opvattingen blijkt te bestaan,
verder debatteren over bij-komende dingen, zooals
de behandeling (al of niet) door ambtsdragers, enz.,
vrijwel onmogelijk is. Als ik mij in mijn boven-
nietongezette opvattingen niet geheel vergis, dan
is het de plicht van predikanten en ouderlingen
om zich wel met het stakingsvraagstuk en met de
stakende arbeiders en met het uitsluitingsvraagstuk
en met de uitsluitende patroons te bemoeien. O, ze-
ker, men behoeft niet direct met tuchtmatregele
komen. Wij zullen immers niet vergeten, dat voor
tucht-toepassing allereerst noodig is „telement van
volharding in de zonde en dat vóór de eigenlijke
tucht-toepassing eerst komt de trouwe, zoolang
mogelijk volgehouden vermaning om van de zonde
af te laten. Over den vorm van behandeling door
onze ambtsdragers spreek ik mij daarom niet uit.
Maar wel kies ik zoo stellig mogelijk positie tegen
de opvatting, dat onze ambtsdragers zich maar
beter verwijderd houden van het tooneel van den
strijd. Als ik nog iets begrepen heb van de pro-
fetaank, die elken Christen opgedragen is, maar
die in het bijzonder den ambtsdragers en nog meer
bijzonder den predikanten aangewezen is, dan meen
ik, dat het de plicht is, ook van onze predi-
kanten, om hier te profeteeren, d.i. als leidlieden
op te treden, d.i. het licht van Gods Woord ook
over het al dan niet geoorloofde van werkstakingen
(in het algemeen en desnoods ook over bepaalde
stakingen in hun naaste omgeving) te doen schijn-
nen. En dan hebben zij dit te doen niet alleen en
eerst dan, wanneer er een conflict is; ook in de
rust-perioden, wanneer niemand aan een conflict
denkt, is het de profetenplicht van onze predikan-
ten ons te doen zien, hoe God ons Zijn wil open-

baart, ook ten aanzien van vraagstukken als deze.
Daarbij leert immers de ervaring, dat het doen-
hooren van de beginselen reeds menigmaal vol-
doende is, dat men niet aparte prèken behoeft
te houden heden over staking, morgen over uit-
sluiting, overmorgen over revolutie tegen een moge-
lijke communisten-regering e.d. Het was de groot-
heid van iemand als wijlen Dr J. C. de Moor (om
kiesheidshalve slechts een doode te noemen,
zonder zijn gedachten in dit debat te willen be-
trekken) dat hij, zonder veel detail-punten opzet-
telijk te behandelen, toch, door zijn manier van
schriftverklaring, ons den wil Gods en den weg
Gods deed hooren en zien. Zóó kan het bijna
steeds in dagen van rust. Bovendien zijn er dan
onze Kerkbodes en andere organen nog.)

En in tijden van conflict? Welnu: hebben de
ware profeten onder Israël en daarbuiten ooit ge-
aarzeld de dingen bij hun naam te noemen? Hebben
zij ooit, door een beroep op: „dat is Uw terrein
niet!“ zich laten weerhouden van de critiek op een
levenspraktijk, die door hen in strijd geacht werd
met het beginsel?

Ik wil de vraag stellen, als onze predikanten
dat niet zouden kunnen doen, wie zal het dan wel
kunnen? Willen de vakvereenigingsleiders en wil-
len hoogerleeren in de rechten of wie dan ook
de pretentie hebben, dat zij wel en dan zij alleen
— op hun allerbijzonderst terrein! — het licht
Gods over deze donkere wegen kunnen doen
schijnen?

Ik zie het dan ook als een denaturatie van het
ambt, indien men op die manier en met het argu-
ment van een „economisch“ conflict van de predi-
kanten eischt, dat zij uit den weg zullen gaan en
hun profetenmantel zullen afleggen.

Indien wij niet met alle kracht, die in ons is,
verzet gaan aantekenen tegen deze methode van
terugdringen van ambtsdragers (en daaronder in de
eerste plaats onze predikanten), dan dreigen ge-
varen, die ons kerkelijk leven aantasten in zijn
grondslagen. De tucht-oefening zou spoedig geheel
verdwijnen zijn. Want, zooals heden vakvereeni-
gingsleiders zeggen tot de predikanten: „verwijder
U, want hier is een „economisch“ conflict“, zoo
zullen straks onze handelslieden zeggen „gaat heen
en bemoeit U niet met mijn zaken, want zaken
zijn zaken en ge hebt daarvan geen verstand“. Dan
zullen bankiers zeggen: „wat wilt ge van den
wereld-geldhandel weten; wij eischen voor ons op
vrijheid voor eigen inzicht zonder eenige controle
Uwerzijds“. Dan zeggen straks leeraren van allerlei
wetenschap: „predikanten, blijft uit onze buurt,
want op ons erf weet ge den weg niet“. En de
politici zullen misbruiken gaan het schoone woord,
dat er is „een soevereiniteit in eigen kring“; wat
weet een „dominee“ nu ook af van politiek, van
tactiek, van compromis, enz. — Zoo zou aldus
het predikantenambt beroofd worden van een zeer
belangrijk element in het ambt, n.l. het profetisch
verkondigen van Gods wil, immers voor ALLE ter-
reinen van dit leven!

En, als ik goed zie, dan tast zulk een beperking
ook aan den grondslag van onze Vrije Universiteit.
Wanneer die Vrije Universiteit moest komen, omdat
het zoo dringend noodig was, dat alle weten-
schappen werden beoefend bij het licht van en
aan den hand met Gods Woord, dan is het toch
zeker niet in de allerlaatste plaats aan de faculteit
der theologie, dus aan de theologen, om over moei-
lijke vraagstukken een gezaghebbend woord te
spreken. Indien de faculteiten daarom in een Vrije
Universiteit moesten worden vereenigd, opdat zij
alle zich zouden kunnen laven aan de eenige bron
van wijsheid, dan is daarvoor toch noodig een
samenwerking in een zoodanigen vorm, dat zij,
die meer directe studie maken van de Heilige
Schrift en van de Christelijke zede, hun weten-
schap als een zuurdeesem laten doorwerken door
alle andere wetenschappen heen. Maar neen: vol-
gens deze hekken-zetters zijn er problemen en
conflicten, die zoo technisch van aard zijn, dat zij
geheel geabstraheerd zijn van het Woord Gods,
zoo zeer zelfs, dat zij, die nog wel tot levenstaak
hebben Gods openbaring ons nader uit te leggen
en te ontvouwen, van elke bemoeiing, anders dan
een „priesterlijke“ (en hoe dan nog!) zich hebben
te onthouden!

Ik huiver bij de gedachte, dat eens op ons van
toepassing zal worden de vloek van Jes. 50:11:

„Ziet zij allen, die een vuur aansteekt, die U met
spranken omgordt! wandelt in de vlam van Uw vuur
en in de spranken, die gij ontstoken hebt. Dat ge-
schiedt u van mijne hand, in smart zult gij leden
liggen“.

Neen, dan laat ik me liever vermanen en troos-
ten door de vragen en beloften in het voorgaande
vers begrepen:

„Wie is er onder ulieden, die den Heere vreest, die
naar de stem Zijns knechts hoort? als hij in de duis-
ternissen wandelt, en geen licht heeft, dat hij be-
trouwe op den naam des Heeren, en steune op zijnen
God.“

Ik acht het dan ook plicht en roeping te getuigen
van onze bezwaren, opdat er, zoo noodig, cor-
rectie kome. Zoo is dan dit artikel bedoeld als de
vervulling van zulk een plicht. En als men mij
uit Gods Woord aantoot, dat ik dwaal, dan zal
ik mijzelf corrigeren. Het kan dus nuttig zijn een

poging te doen de bezwaren, die gesteld zijn tegen
het principe van „slechts-twee-voorwaarden“, de
bezwaren tegen het niet stellen van den eisch
van een voor den Christen geoorloofd doel, te weer-
leggen. Maar indien weerlegging op schriftuurlijke
gronden niet mogelijk is, welnu, dat er dan wijzi-
ging kome in de stellingen en het optreden van wie
nog anders denken. Aldus zullen wij komen tot
een verstaan van elkander.

Men denke niet, dat deze vraagstukken onder-
geschikt zijn. Behalve de belangen der Kerk raken
zij ook de belangen o.a. van onze politieke par-
tijen. Wij hebben het recht om te weten, hoe onze
vertegenwoordigers in kamers en raden over die
vraagstukken denken, omdat wij, die hen afvaar-
digen, ook verantwoordelijkheid dragen voor hun
houding. En indien dan onder hen gevonden wor-
den mannen, die, ik zal in de eerste verte niet
zeggen, met de werkstaking spelen, maar haar
ook niet beschouwen als tegenwoordig meestal
zondig, dan komt het ook voor onze verantwoorde-
lijkheid, indien door hun toleranties de werkstaking
niet wordt tegengehouden; dan zijn wij mede-
schuldig, wanneer door het ontbreken van een
principiële verzet hunnerzijds telkens weer ons
volksleven wordt geschokt door stakingen of uit-
sluitingen. Er zijn zoo enkele van die vraagstukken,
die de grondslagen van onze samenleving raken
en waarover blijkbaar diepgaande meenings-ver-
schillen in een en dezelfde partij mogelijk zijn. Ik
zal daarop thans en op deze plaats niet verder
ingaan. Maar: ter bevestiging van het onderling
vertrouwen zou het gewenscht zijn, dat de poli-
tieke partijen zich ten aanzien van zulke vraag-
stukken zuiver uitspreken. Dat een scheiding daar-
van het gevolg zou kunnen zijn, acht ik niet uit-
gesloten, maar ook dan geldt, dat het beter is een
kleine, maar hecht aaneengesloten groep, te vor-
men, dan dat men poogt een massa heterogene
elementen te verbinden, daarom vol weifeling blijft,
daardoor levenskracht mist en op den duur ieder-
een teleurstelt. Zóó wordt veel meer het gezonde
partijleven ondermijnd. (Slot volgt.)

's-Gr.

A. SCHILDER.

*) Over Kerkbodes gesproken: in de „Rijlandsche Kerk-
bode“ van 26 September 1931 geeft Ds H. Moolhuizen een
bespreking over: „Het recht van Werkstaking“. Voor zijn
reflexie blijve de bewering, dat de door hem genoemde
schrijver in het hoofdstuk over de werkstaking: „De lijnen
... zuiver“ trekt. Het betoog van Ds Moolhuizen lijkt
mij zuiverder dan dat van den bedoelden schrijver. Ds M.
verheft ons tot het goede niveau, wanneer hij de werk-
staking gaat vergelijken met de revolutie en in dit verband
herinnert aan „Onzen opstand tegen Koning Filips II“.

Just is ook het volgende:
„Dus niet om een klein onrecht van de zijde der pa-
troons; ook niet om een op zichzelf nog niet af te keuren
begeerte naar stoffelijk voordeel, mag de ons door God op de
hand gezette arbeid worden stopgezet“.
(Het vet gedrukte in dit citaat is van mij, A. S.).

VAKWETENSCHAP EN PRAKTIJK

De anatomische gedachte in de Geneeskunde.

I.

Niet ten onrechte karakteriseert men dikwijls
bepaalde perioden in de geschiedenis van het men-
schelijke denken naar de ideeën, die er in werden
verkondigd.

Voor wie de ontwikkeling van het geestelijk leven
beschouwt, is het immers soms, alsof sommige
ideeën die eerst schuchter oplichten, al gaande
groeien, reeds spoedig hun bestaan losmaken van
wie haar het eerste propageerden, en tenslotte
een zelfstandigheid bekomen, waardoor ze zich
zelve poneeren, in eigen kracht op de geesten
beslag leggen en een onwederstandelijken greep
verkrijgen op het denken, dat zich aan dien klem
niet meer kan ontworstelen en dra er geheel door
wordt beheerscht.

Het is dan veelal eerst een volgend geslacht,
dat te zien krijgt, hoe de ideeën zodoende topzwaar
is geworden, en hoe haar hypostasering, verhef-
fing tot onevenredige hoogte, bovenmatige belas-
ting en verwijding, aan het einde ook de oorzaak
wordt van haar val.

Zoo wil men ook niet zelden het wetenschap-
pelijk-geneeskundig denken van vóór dertig of
veertig jaar kenschetsen met behulp van de ana-
tomische gedachte. Daarmee geeft men dan aan,
dat deze idee, of dat ideeëncomplex dat men sa-
menvatting aldus noemt, het medisch denken dier
dagen zoo geheel heeft doortrokken, dat haar in-
vloed overal, in alle geleidingen, merkbaar is en
het als een onuitwischaar stempel blijft ken-
merken.

Waar nu de hedendaagsche geneeskunde zich
zonder onderbreking uit die gedachtenwereld heeft
ontwikkeld, er onmiddellijk uit voortkwam en er
nog met talloze vezelen mede is verbonden, daar
kan het zijn waarde hebben zich er op te be-
zinnen, wat die anatomische gedachte eigenlijk be-
helsde, en waaraan ze haar groote macht en draag-
wijdte in laatste instantie heeft ontleend.

Het mag voor wie logisch en systematisch denkt,
vreemd aandoen, dat de anatomie of ontleedkunde,